

Voorzetsels: wel of niet met een R-pronomen?

Jan Odijk
UiL-OTS, Utrecht University
j.odijk@uu.nl

TIN-dag 2017-02-04

1 Samenvatting

- (1) Probleem:
  - a. *over*: *over dit* vs. *hierover*
  - b. *ondanks*: *ondanks dit* vs. **hierondanks*¹
- (2) Doelstellingen van de presentatie:
  - a. presentatie van een descriptieve generalisatie
  - b. check van de feiten die ik aanneem
  - c. begin van een analyse van de feiten
- (3) Descriptieve generalisatie
  - a. Een R-pronomen is mogelijk voorafgaand aan een voorzetsel $\Leftrightarrow$ een zwak persoonlijk voornaamwoord is mogelijk als complement van het voorzetsel
  - b. De meeste uitzonderingen zijn systematisch en kunnen verklaard worden uit onafhankelijke oorzaken
  - c. Een enkele uitzondering blijft over
- (4) Tentatieve analyse
  - a. type *naar* voorzetsels: proclitisch en moeten een gastheer vinden binnen de PP
  - b. type B voorzetsels: waarschijnlijk een andere (syntactische?) oorzaak
  - c. absoluut *met*: waarschijnlijk een structurele oorzaak
  - d. voorzetselvoorwerpvoorzetsels: (systematisch) andere eigenschappen dan hun homografe locatieve/directionele varianten.

2 Descriptieve Generalisatie

2.1 Voorbeelden

- (5) Locatieve / directionele PP's, regelmatige geval (+/+):

---

¹Vanaf nu zal ik voor het gemak een R-pronomen los schrijven van het erop volgende voorzetsel, in strijd met de orthografische conventies van het Nederlands.

- a. Hij stond onder mij / onder me / hier onder
- b. idem voor de locatieve en directionele voorzetsels *aan, achter, beneden, bij, binnen, boven, buiten, in, langs, naast, onder, op, rondom, tegenover, tussen, voor, langs, over, uit, voorbij*.
- (6) Locatieve /directionele PP's, speciale gevallen (-/-): (Type *naar* voorzetsels)
- a. Hij is naar hem / *naar 'm / *hier naar gelopen
- b. Hij is van hem / *van 'm / *hier van gekomen
- c. Hij is tot hem / *tot 'm / *hier toe gelopen²
- d. idem voor *door, om, rond, te*³, *vanaf, via, richting*.⁴
- (7) Loc/dir *naar, om* en *van* in combinatie met een achterzetsel (+/+):
- a. Ik ging naar hem / naar 'm / hier naar toe
- b. Zij stonden om hem / om 'm / hier om heen
- c. Hij liep van hem / van 'm / hier van vandaan
- (8) Voorzetselvoorwerpen (incl *naar, van, tot, om*) (+/+):
- a. Hij rekende op hem / op 'm / hier op
- b. Zij keek naar hem / naar 'm / hier naar uit
- c. Zij rouwden om hem / om 'm / hier om
- d. Dat drong eindelijk tot hem / tot 'm / hier toe door
- e. Zij trok zich niets van hem / van 'm / hier van aan
- f. idem voor alle voorzetselvoorwerpvoorzetsels *aan, bij, door, in, met, naar, om, onder, op, over, tegen, tot, uit, van, voor* en (als ze niet als hoofden van complementieve PP's geanalyseerd moeten worden) *achter, boven, tegenover*. De voorzetsels *aan* en *voor*, en *door* in passieve constructies gedragen zich hetzelfde.
- (9) Voorzetsels in bijwoordelijke bepalingen: sterk voornaamwoord mogelijk, geen zwak voornaamwoord, geen R-pronomen (-/-) (Type B)
- a. Ondanks hem / *ondanks 'm / *hier ondanks wil ik dat toch doen
- b. idem voor *aangaande, behoudens, benevens, betreffende, blijkens, gezien, ingevolge, inzake, namens, ongeacht, op...na, sedert, sinds, van...af aan, vanaf, volgens, vanwege* en *wegens*.
- (10) Voorzetsels in bijwoordelijke bepalingen: sterk voornaamwoord niet of nauwelijks mogelijk, *dit* wel mogelijk (-/-) (Type B)

²De uitdrukking van bijbelse oorsprong en betekenis *iemand tot zich laten komen*, zoals in *Laat de kinderen tot mij / me komen* en *Hij liet de kinderen tot zich komen* zijn welgevormd met accent op *tot*. Ik neem aan dat dit een idiosyncratische eigenschap is van deze uitdrukking of van het voorzetsel *tot* in deze uitdrukking. Ik neem aan dat hetzelfde geldt voor de uitdrukking *tot iemand komen* in een uiting zoals *de feiten die tot mij / me komen*, en voor *iets tot zich nemen*.

³Er zijn ook andere restricties op het voorzetsel *te* die voornaamwoorden (zwak of sterk) als complement van *te* uitsluiten.

⁴Voor *tot aan* neem ik aan dat het gedrag volgt uit de eigenschappen van *tot* + PP en de PP met *aan* in de betekenis 'in de buurt van' als hoofd. Vgl. (30). Het voorzetsel *richting* moet misschien als type B behandeld worden.

- a. We deden het ??conform hem / *conform 'm / conform dit / *hier conform
 b. idem voor *hangende, krachtens, luidens, niettegenstaande, onverminderd*
- (11) Het voorzetsel *door* in bepalingen van causaliteit (+/+)
 a. Hij is ziek geworden door hem / door 'm / hier door
 b. Hij is door hem / door 'm / hier door bij de marine gegaan
 c. Hij is door hem / *door 'm / *er door / hier door ziek geworden
 d. Hij is er / hier ziek door geworden
 e. Hij is ziek door hem / door 'm / hier door geworden
- (12) Andere voorzetsels: *met...mee* en *na* (+/+):
 a. Zij ging met hem / met 'm / hier mee mee
 b. Zij kwam pas na hem / na 'm / hier na aan
- (13) idiosyncratische combinatie *van...op aan* zoals in *van iemand op aan kunnen* (+/+):
 a. We kunnen van hem / van 'm / hier van op aan
- (14) *voor*: locatief of temporeel (beaccentueerbaar) (+/+); benefactief / 'in ruil voor'
 (niet beaccentueerbaar (+/+))
 a. Het meisje stond voor hem / voor 'm / hier voor (locatief)
 b. Het meisje kwam voor hem / voor 'm / hier voor binnen (temporeel)
 c. Het meisje kocht een boek voor hem / voor 'm / hiervoor (benefactive)
 d. Ajax kreeg niet veel geld voor hem / voor 'm / hier voor ('in ruil voor')
- (15) *van* met een PP-complement (temporeel of locatief/directioneel) (-/-)
 a. Dat dateert van in de Romeinse tijd / van toen / *van er / *van 'm / *hier van (temporeel)
 b. Dat kwam van zeer dichtbij / van hier / *van er / *van 'm / *hier van (locatief/directioneel)
- (16) idem voor *tot, voor* + PP-complement
- (17) *naar* 'volgens, overeenkomstig' (-/-)
 a. Dat is gemaakt naar Picasso / naar hem / *naar 'm / *hier naar
- (18) *buiten* locatief (+/+) vs. *buiten* exclusief (-/-):
 a. De chirurg legde de nier buiten de patient / buiten hem / buiten 'm / hier buiten
 b. Buiten Jan / Buiten hem / *Buiten 'm / *Hier buiten is iedereen gekomen
- (19) *vanuit* lijkt compatibel met de generalisatie (-/-):
 a. Hij heeft het vanuit de schuilplaats / vanuit hem / *vanuit 'm / *hier vanuit gezien⁵

---

⁵ De combinatie *hier van uit* is weliswaar welgevormd maar is afgeleid uit het omzetsel *van...uit*.

- (20) Het voorzetsel *met*: middel, comitatief (+/+) v. absolute *met*-constructie (-/-) vs. achtergeplaatste *met*-PP (+/+)
- Hij sloeg met de hamer met ?hem / met 'm / hier mee tegen de spijker
  - Hij ging met zijn vriend (de groep) / met hem / met 'm / hier mee naar de Efteling
  - Ze hebben met De Goeij / met hem / *met 'm / #hier mee in de goal gewonnen⁶
  - De goal in met de Goeij / met hem / met 'm / hier mee!

2.2 Compatibel, maar mogelijk andere oorzaken

- (21) De meeste voorbeelden uit deze sectie zijn compatibel met de descriptieve generalisatie maar laten niet of nauwelijks voornaamwoorden toe. Een verklaring voor dit laatste zou ook de afwezigheid van R-pronomina kunnen verklaren. Veel data uit deze sectie zijn waarschijnlijk te verantwoorden vanuit een analyse van collocatie/sterke selectie: een bepaalde betekenis/gebruiksmogelijkheid van een voorzetsel is uitsluitend mogelijk door een expliciet aanwezig semantisch feature. Voornaamwoorden hebben die features niet en zijn daarom uitgesloten, met uitzondering van betrekkelijke voornaamwoorden die dit feature krijgen van hun antecedent (of via een head-raising analyse), cf.:
- De flater die ik geslagen woog niet op tegen de flater van Piet
  - *Piet heeft die flater geslagen en Jan heeft hem/'m ook geslagen
- (22) De voorbeelden met *in* en *aan* lijken dit te bevestigen, bij de andere voorbeelden is nadere analyse nodig.
- (23) Voorzetsels in bijwoordelijke bepalingen: sterk voornaamwoord niet of nauwelijks mogelijk, *dit* niet of nauwelijks mogelijk (-/-) (Type B)
- *We kochten het à hem / à 'm / à dit / hier à
  - idem voor *bij...af*, *gedurende*, *nopens*, *om en nabij*, *omstreeks*, *per*, *qua*, *staande*
- (24) *binnen* locatief (+/+) v. *binnen* temporeel (-/-):
- De chirurg opereerde binnen de patiënt / binnen 'm / binnen hem / hier binnen
  - Hij heeft het binnen drie dagen / *binnen hem / *binnen 'm / *hier binnen gedaan
- (25) *door...heen* directioneel (+/+) v. *door...heen* temporeel (-/-)
- Wij zijn door de tunnel / door hem / door 'm / hier door heen gelopen
  - Wij zijn er door de eeuwen / door *hem / door *'m / *hier door heen beter op geworden
- (26) *van*: directioneel (zie boven) (-/-); temporeel (-/-), partitief (+/+), adnominaal (+/+), possessief (+/+), bron (+/+), 'over, wat betreft' (+/+), 'qua' (-/-):
- Van oudsher / *van hem / *van 'm / *hier van (temporeel)

⁶De zin met het R-pronomen is welgevormd onder een irrelevante lezing.

- b. Nederland werkte van 1945 / *van 'm / *hier van tot 1960 aan de wederopbouw (temporeel)
  - c. Er bleef niet veel van de groep / van hem / van 'm / hier van over (partitief)
  - d. De pogingen van Jan / van hem / van 'm / hier van mislukten allemaal (adnominaal)
  - e. De tafel is van de jongen / van hem / van 'm / hier van (possessief)
  - f. We hebben een kledingstuk nodig van de jongen / van hem / van 'm / hier van (bron)
  - g. De artsen weten van dit middel / van hem / van 'm / hier van dat er problemen zijn ('over')
  - h. Hij is van oorsprong / geboorte / *van hem / *van 'm / *hier van Roemeen ('qua')
- (27) *in*: Locatief/directioneel (zie boven) (+/+); temporeel (-/-), voor situaties (-/-), op het oog idiosyncratische⁷ gebruiksmogelijkheden. (-/-)
- a. Hij is in drie weken / *in hem / *in 'm / *hier in klaar (temporeel)
  - b. Hij is in mei / *in hem / *in 'm / *hier in vertrokken
  - c. Hij is in dit geval / in het slechtste geval / *in hem / *in 'm / ?hier in beter af (situatie)
  - d. maar: het geval waarin hij het beste af is moet nog komen
- (28) *over* locatief (?/?), directioneel (?/?), temporeel (-/-), topic (+/+)
- a. Het gordijn hing over de tafel / ?over hem / ?over 'm / ?hier over
  - b. Het gordijn hing over de tafel / over hem / over 'm / hier over heen
  - c. Het leger trok over de grens / ?over hem / ?over 'm / ?hier over
  - d. Het leger trok over de grens / over hem / over 'm / hier over heen
  - e. We vertrekken over drie dagen / *over hem / *over 'm / *hier over
  - f. We vertelden veel verhalen over de man / over hem / over 'm / hier over
- (29) *uit* locatief/directioneel (+/+), partitief (+/+), temporeel (-/-), causaal ('wegens') (-/-).⁸
- a. Er is veel uit het bos / uit hem / uit 'm / hier uit gehaald (locatief/directioneel)
  - b. Er werd uit de vrijwilligers / uit hen / uit ze / hier uit één kandidaat geselecteerd (partitief)
  - c. Er is niet veel uit die tijd / *uit hem / *uit 'm / *hier uit bewaard gebleven (temporeel)
  - d. Hij heeft het uit liefde / *uit hem / *uit 'm / *hier uit gedaan
- (30) locatief *aan* vertoont beide afhankelijk van de betekenis ('duidt een verbinding aan' (30a) (+/+) v. 'in de buurt van' (30b, 30c) (-/-):

⁷bijv. *in de zin van, in het bijzonder, in totaal, in grootte, in mijn ogen.*

⁸Vergelijk ook bijv. *uit wanhoop, uit onvermogen, uit vrees*

- a. De post-it hing aan de jongen / aan hem / aan 'm / hieraan
  - b. Hij stond aan de rivier / *aan hem / *aan 'm / *hier aan
  - c. Hij woonde aan de grens / *aan hem / *aan 'm / *hier aan
- (31) waarschijnlijk te verantwoorden vanuit collocatie/sterke selectie [+horizontal extension], * met pronomen behalve relatieve voornaamwoorden cf.
- a. Ik sta aan de rivier waaraan hij woont

2.3 Gefossiliseerde vormen

- (32) Het voorzetsel *omtrent*: uitzondering; maar *hieromtrent* en *daaromtrent* zijn gefossiliseerde vormen (Broekhuis, 2013, 316), (Zwarts, 1997, 1096)
- a. Er was veel verwarring omtrent hem / *omtrent 'm / hier omtrent / daar omtrent
  - b. Daar omtrent was (er) veel verwarring
  - c. *Daar was veel verwarring omtrent
- (33) *om* in bepalingen van causaliteit: uitzondering. *hierom* / *daarom* mogelijk ook gefossiliseerde vormen?
- a. Zij is dokter geworden om hem / *om 'm / hier om
  - b. Zij is om hem / *om 'm / hier om bij de marine gegaan
  - c. Zij is om hem / *om 'm / *er om / hier om dokter geworden
  - d. ?? Zij is er / hier dokter om geworden
  - e. Zij is dokter om hem / om 'm / hier om geworden
- (34) Temporeel *op*. *hierop* en *daarop* gefossiliseerd.
- a. Hij is op 3 Januari / *op hem / *op 'm / #hier op vertrokken

2.4 Systematische uitzonderingen

- (35) Voorzetseluitdrukkingen: laten vaak alleen een sterk voornaamwoord toe als complement, maar ook een R-pronomen:⁹ Uitzondering!
- a. in antwoord op hem / *op 'm / hier op
  - b. en idem *voor bij monde van, bij de gratie van, buiten medeweten van, door middel van, door toedoen van, in opdracht van, in overleg met, in verband met, met uitzondering van, omwille van, etc.*
- (36) *in* + een taal Uitzondering! maar persoonlijke voornaamwoorden zoals *hem* en *'m* kunnen niet naar talen refereren.
- a. Hij heeft het in het Frans / *in hem / *in 'm / hier in geschreven
  - b. Hij heeft het in het Frans / *in hem / *in 'm / hier in vertaald

⁹voorzover dat niet om semantische redenen uitgesloten is

2.5 Onduidelijke gevallen

- (37) *benoorden, beoosten, bewesten, bezuiden, bezijden*. Geen betrouwbare oordelen¹⁰, een zwak voornaamwoord niet goed maar misschien niet onmogelijk.
- (38) *nabij nabij hem / ?nabij 'm v. ?hier nabij*
- (39) *beneden, voorbij*¹¹
- Hij is voorbij hem / voorbij 'm / *hier voorbij de bocht om gegaan
  - Hij heeft beneden hem / beneden 'm / #hier beneden een hert gezien¹²

2.6 Onverklaarde uitzonderingen

- (40) Het voorzetsel *zonder*: de oordelen wisselen blijkbaar. Voor mij zijn R-pronomina niet mogelijk maar zwakke voornaamwoorden wel. Uitzondering, waar ik geen verklaring voor heb.
- (41) Het voorzetsel *jegens*. OpenSoNaR geeft 3 voorbeelden van *jegens* gevolgd door een zwak voornaamwoord.¹³ Ik vind ze OK. R-pronomina zijn uitgesloten. Misschien vereist *jegens* een syntactisch *+H(uman)* complement (*H* zoals in (van Riemsdijk, 1978)), vgl *?jegens dit*)?
- ...begon een zekere wrok jegens me / *hier jegens te koesteren

3 Tentatieve analyse

- (42) Hypothese 1: type *naar* en type B voorzetsels kennen verplicht een accent toe naar rechts (en type *naar*-voorzetsels kunnen geen accent dragen)
- (43) Pro:
- verantwoordt (46), (47), 48, (49a), (49b)
  - is een PP-interne eigenschap, dus geldt in alle posities waar de PP optreedt
- (44) Contra:
- het is een ongebruikelijke regel
  - in omzetsels is de structuur verkeerd hiervoor: cf. (Broekhuis, 2013, 68) and references there; (van Riemsdijk, 1990, 239, vb (38))(Zwart, 1993),(Koopman, 2000, 141), (Koopman, 2010)) die allemaal [[P NP] P] beargumenteren
  - deaccentuering van het complement van type B voorzetsels is mogelijk cf. (49c)
- (45) Hypothese 2

¹⁰Een R-pronomen lijkt me niet erg goed; (Haeseryn *et al.*, 1997, 8.7.1.3, 3) geeft aan dat een R-pronomen hier niet mogelijk is: 'komen niet in aanmerking voor de vorming van voornaamwoordelijke bijwoorden'.

¹¹(Beeken, 1993, 155/156, fn 43) geeft *beneden me* en *voorbij me* als onwelgevoemd. Maar ik vind ze niet zo fout.

¹²*hier beneden* is natuurlijk welgevoemd onder een irrelevante lezing.

¹³De query [word = 'jegens'] [pos='VNW.*red.*'] levert 9 resultaten maar in 6 gevallen is de pos-tagging incorrect.

- a. Type *naar*-voorzetsels zijn proclitisch en moeten een gastheer vinden binnen de (metrische boom corresponderend met) de PP
  - b. dit is een eigenschap binnen de PP, dus geldt in alle posities waar de PP optreedt
  - c. Type B voorzetsels: misschien: een structurele oorzaak (bijv. a la Zwarts 1997)
  - d. *met*: waarschijnlijk een structurele oorzaak
  - e. voorzetselvoorwerpvoorzetsels hebben (systematisch) andere eigenschappen dan de homografe locatieve/directionele varianten (kunnen geen accent dragen, PP kan geen accent uitdelen, eigenschap (45a) geldt niet)
- (46) type *naar*
- a. *Hij liep naar 'm
  - b. *Hij liep hier naar
  - c. Hij liep naar HEM
  - d. *Hij liep NAAR hem
- (47) gewone locatieven/directionele/predicatieve:
- a. Hij stond onder 'm
  - b. Hij stond hier onder
  - c. Hij stond onder HEM
  - d. Hij stond ONDER hem
- (48) voorzetselvoorwerpvoorzetsels:
- a. Hij KEEK naar 'm
  - b. Hij keek hier naar
  - c. Hij keek naar HEM
  - d. Hij KEEK naar hem
- (49) type B:
- a. Tijdens DE WEDSTRIJD dronk hij een biertje
  - b. *Hier tijdens dronk hij een biertje
  - c. TIJDENS de wedstrijd dronk hij een biertje
- (50) PP's die in bepaalde posities wel maar in andere posities niet een zwak voornaamwoord: eigenschap (45a) kan niet de oorzaak zijn. Er is een oorzaak extern aan de PP. Meestal zijn R-pronomen hier gewoon mogelijk.
- (51) PP met niet beaccentueerbaar voorzetsel:
- a. dat Jan waarschijnlijk niet naar dit probleem had gekeken
  - b. dat Jan waarschijnlijk naar dit probleem niet had gekeken
  - c. dat Jan waarschijnlijk niet naar ze had gekeken
  - d. *dat Jan waarschijnlijk naar ze niet had gekeken
  - e. dat Jan waarschijnlijk niet hiernaar had gekeken
  - f. dat Jan waarschijnlijk hiernaar niet had gekeken
- (52) PP met beaccentueerbaar hoofd

- a. dat hij waarschijnlijk een boek naast 'm / naast hem legde
  - b. dat hij waarschijnlijk NAAST 'm een boek legde
  - c. dat hij NAAST 'm waarschijnlijk een boek legde
  - d. dat hij waarschijnlijk hier NAAST een boek legde
  - e. dat hij hier NAAST waarschijnlijk een boek legde
- (53) voorzetseluitdrukkingen van de vorm P_1 -(D-)N- P_2 : het complement van P_2 moet beaccentueerd zijn. Dit is een vereiste die opgelegd wordt van buiten de PP die P_2 en dit complement domineert $\Rightarrow$ niet-zwakke R-pronomina zijn toegelaten, De uitzondering op de descriptieve generalisatie wordt dus correct afgeleid onder deze analyse.
- (54) omzetsels met type *naar* voorzetsels: achterzetsel fungeert als gastheer voor het voorzetsel
- a. Ik ging naar 'm / hier naar *(TOE)
  - b. Zij stonden om 'm / hier om *(HEEN)
  - c. Hij liep van 'm / hier van *(VANDAAN)
  - d. Wij zijn door 'm / hier door *(HEEN) gekomen (bijv. een tunnel)¹⁴
- (55) Soms kan het tweede deel van een omzetsel geen accent dragen en niet als gastheer fungeren, zoals in *op...na*. *op* in dit omzetsel heeft eigenschap (45a):
- a. Op DIE MAN na is iedereen gekomen.
  - b. * Op die man NA is iedereen gekomen.
  - c. * Op 'm na is iedereen gekomen.
  - d. Op DIT na hebben we alles mee.
  - e. * Hier op na hebben we alles mee.
- (56) informatiestructurele redenen alleen verklaren dit niet, vgl *afgezien van* en *met uitzondering van*
- a. Afgezien van HEM / * van 'm / van DIT / HIER van is iedereen gekomen
  - b. Afgezien van HEM / * van 'm / van DIT / HIER van is alles geregeld
  - c. Met uitzondering van HEM / * van 'm / van DIT / HIER van is iedereen gekomen
  - d. Met uitzondering van HEM / * van 'm / van DIT / HIER van is alles geregeld
- (57) *tot* met PP's en adverbiale complementen. als *tot* de eigenschap 45a heeft, dan volgt:
- a. Hij liep tot voor het huis
  - b. Hij liep tot hier / daar / *er
  - c. * Hij liep hier / daar / er toe
  - d. Hij liep tot hier voor / daar voor / er voor
- (58) idem voor *van* en *voor* met PP's en adverbiale complementen
- (59) *tot* kan met *toe* een omzetsel vormen. Het complement is meestal een PP of bijwoord, maar een NP is ook mogelijk. De twee delen van het omzetsel (*tot...toe*) zijn niet beaccentueerbaar, zoals bij *op...na*, *tot* heeft de eigenschap (45a). Dan volgt:

¹⁴Misschien is *hierdoor* marginaal mogelijk.

- a. Hij liep tot in de kerk toe
  - b. Hij liep tot hier / daar /*er toe
  - c. Hij liep tot de jongen toe
  - d. Hij liep tot hem / *'m toe
  - e. Hij liep tot dit toe
  - f. *Hij liep hier / daar / er toe toe
- (60) en zo moet m.i. ook *tot aan...toe* geanalyseerd worden i.t.t. (Broekhuis, 2013, 126):
- a. Hij liep tot aan het huis toe
  - b. Hij liep tot aan hem / *aan 'm toe
  - c. Hij liep tot hier aan / daar aan / *er aan toe

4 Gerelateerd werk

4.1 Zwarts 1997

- (61)
- a. type A: eenvoudige structuur, gesloten klasse, relatief kort, verplicht transitief, niet in samenstellingen
  - b. type B: complexere structuur, open klasse, relatief lang, optioneel transitief, in samenstellingen
  - c. door complexere structuur kan R-pronomen niet links van P komen, wat het wel moet
- (62) maar: al of niet R-pronomen correleert niet precies met deze eigenschappen
- a. *buiten* exclusief: open klasse?, relatief lang, verplicht transitief, ?in samenstellingen, geen R-pronomen
  - b. *buiten* locatief: open klasse, relatief lang, optioneel transitief, in samenstellingen, wel R-pronomen

4.2 Zwarts 1995

- (63)
- a. type *naar*: *naar*, *tot* (functionele voorzetsels)
  - b. type *naar*: verplicht transitief, kan niet als partikel, geen extractie, verplicht voorzetsel
  - c. type *door*: *uit*, *door*, *langs*, *om*, *over*, *voorbij* (lexicale voorzetsels)
  - d. type *door*: optioneel transitief, kan als partikel, wel extractie, voor- of achterzetsel, complementatie.
- (64) kritiek op [Zwarts 1995]

- a. selectie lijkt wat arbitrair: relevante directionele voorzetsels buiten beschouwing (Zwarts, 1995, 227, voetnoot 2): *benoorden, halverwege, rond* en *via*; relevante locatieve voorzetsels in het geheel niet besproken.
- b. argumentatie niet overal erg overtuigend. intransitief *door* bestaat maar heeft geheel andere syntactische en semantische eigenschappen dan transitief *door*.
- c. *Hij is door gereden* betekent niet: 'hij is door een ongespecificeerd object (bijv. een tunnel) gereden'.¹⁵ Idem voor *Hij is over gereden*.
- d. type *naar* laat wel extractie toe als voorzetselvoorwerpvoorzetsel: die zijn dan lexicaal
- e. maar nog steeds de eigenschappen van functionele voorzetsels: uitsluitend transitief gebruik, gebruik als partikel onmogelijk, en alleen als voorzetsel.

4.3 Ruys 2008

- (65) a. [P x] generalisatie: "[P t] may occur only where [P pro] may occur"
- b. verschillen
  - i. *stranding van voorzetsels* v. optreden van R-pronomina bij voorzetsels
  - ii. geldt voor PPs die minimaal in één positie in een zin op kunnen treden met een zwak voornaamwoord vs. geldt voor PP's die in geen enkele positie op kunnen treden met een zwak pronomen als complement.
- (66) Ruys leidt de [P x] generalisatie af uit zijn voorstel dat 'optionele verplaatsing van een PP alleen toegestaan is als het complement van P accent kan dragen' ((Ruys, 2008, 554)) - vgl (68)
- (67) maar dat is incorrect: (1) PP-over-V (zoals ook door Ruys opgemerkt); (2) de PP moet dan accent dragen, vgl. (51, 52) boven en (69) hieronder:
- (68) a. dat Jan waarschijnlijk niet naar dit probleem had gekeken
- b. dat Jan waarschijnlijk naar dit probleem niet had gekeken
- c. dat Jan waarschijnlijk niet naar ze had gekeken
- d. * dat Jan waarschijnlijk naar ze niet had gekeken
- e. dat Jan waarschijnlijk niet hiernaar had gekeken
- f. dat Jan hier waarschijnlijk niet naar had gekeken
- g. dat Jan waarschijnlijk hiernaar niet had gekeken
- h. * dat Jan hier waarschijnlijk naar niet had gekeken
- (69) a. dat hij waarschijnlijk een boek naast 'm legde
- b. dat hij hier waarschijnlijk een boek naast legde
- c. dat hij waarschijnlijk naast 'm een boek legde
- d. dat hij waarschijnlijk hiernaast een boek legde
- e. * dat hij hier waarschijnlijk naast een boek legde

¹⁵In feite is de zin met deze spelling zelfs fout, maar homofoon aan *Hij is doorgereden*.

5 Conclusies

- (70) Een R-pronomen is mogelijk voorafgaand aan een voorzetsel $\Leftrightarrow$ een zwak persoonlijk voornaamwoord is mogelijk als complement van het voorzetsel.
- (71) Begin van een analyse:
- a. type *naar* voorzetsels: proclitisch en moeten een gastheer vinden binnen de PP
  - b. type B voorzetsels: waarschijnlijk een andere (syntactische?) oorzaak
  - c. absoluut *met*: waarschijnlijk een structurele oorzaak
  - d. voorzetselvoorwerpvoorzetsels: (systematisch) andere eigenschappen dan hun homografe locatieve/directionele

Erkentelijkheid

Dit werk werd gefinancierd door CLARIAH-CORE, een NWO-project op de Nationale Roadmap voor Grootschalige Infrastructuren. Sjef Barbiers wees mij op relevant gerelateerd werk, waarvoor ik hem zeer erkentelijk ben.

References

- [Beeken, 1993] Jeanine Beeken. *Spiegelstructuur en variabiliteit: pre- en postposities in het Nederlands* Studies op het gebied van de Nederlandse taalkunde. Peeters, Leuven, 1993.
- [Broekhuis, 2013] Hans Broekhuis. *Syntax of Dutch: Adpositions and Adpositional Phrases*. Amsterdam University Press, 2013. <http://www.oapen.org/record/462289>.
- [Haeseryn *et al.*, 1997] Walter Haeseryn, Kirsten Romijn, Guido Geerts, Jaap de Rooij, and Maarten C. van den Toorn, editors. *Algemene Nederlandse Spraakkunst*. Nijhoff, Groningen, 1997.
- [Koopman, 2000] Hilda Judith Koopman. *The Syntax of Specifiers and Heads : Collected Essays of Hilda J. Koopman*. Routledge, London, 2000.
- [Koopman, 2010] Hilda Koopman. Prepositions, postpositions, circumpositions, and particles. The structure of Dutch PPs. In Guglielmo Cinque and Luigi Rizzi, editors, *Mapping Spatial PPs*, volume 6 of *The Cartography of Syntactic Structures*. Oxford Scholarship Online, Oxford, UK, 2010. DOI:10.1093/acprof:oso/9780195393675.003.0002.
- [Ruys, 2008] Eddy G. Ruys. Stranding, weak pronouns, and the fine structure of the Dutch Mittelfeld. *Natural Language and Linguistic Theory*, 26:547–587, 2008.
- [van Riemsdijk, 1978] Henk van Riemsdijk. *A Case Study in Syntactic Markedness*. The Peter de Ridder Press, Lisse, 1978.
- [van Riemsdijk, 1990] Henk C. van Riemsdijk. Functional prepositions. In Harm Pinkster and Inge Genee, editors, *Unity in Diversity: papers presented to Simon C. Dik on his 50th birthday*, pages 229–241. Foris Publications, Dordrecht, 1990.

- [Zwart, 1993] C. Jan Wouter Zwart. *Dutch Syntax: A Minimalist Approach*. PhD thesis, University of Groningen, 1993.
- [Zwarts, 1995] Joost Zwarts. Lexical and functional direction in Dutch. In Marcel den Dikken and Kees Hengeveld, editors, *Linguistics in the Netherlands*, volume 12, pages 227–238, Amsterdam, 1995. John Benjamins. <https://benjamins.com/#catalog/journals/avt.12.21zwa/fulltext>.
- [Zwarts, 1997] Joost Zwarts. Lexical and functional properties of prepositions. In Dagmar Haumann and Stefan Schierholz, editors, *Lexikalische und grammatische Eigenschaften präpositionaler Elemente*, pages 1–18. Niemeyer Verlag, 1997. <http://www.let.uu.nl/users/Joost.Zwarts/personal/LexicalFunctional.pdf>.